

Santrauka

Lie. *úošvis* ‘Schwiegervater des Mannes, Vater der Ehefrau’ < **ó̃k̃ũĩjo-* kildintinas iš **ó̃-p̃k̃ũ-ĩjo-* (**oh₁-p̃k̃ũ-ĩjo-*) ‘tas, kuris (kaip tėvas) priklauso smulkiuosius gyvulius (avis ir ožkas) (kaip kraitį) atgabenančiai (t. y. jaunajai)’. Prielaida šiam pavadinimui atsirasti buvo jaunosios pirkimo paprotys, kuris paliudytas baltų istoriografijos pradžioje ir ankstyvuojų daugelio kitų indoeuropiečių tautų gyvavimo laikotarpiu. Žodis **ó̃-p̃k̃ũ-ĩjo-* su priklausomybę reiškiančiu sufiksu **-ĩjo-* yra išvestas iš **ó̃-p̃k̃u-* (**oh₁-p̃k̃u-*) ‘turintis (ateinančius) (t. y. atgabenantis) smulkiuosius gyvulius (jaunoji)’. **ó̃-p̃k̃u-* – tai posesyvinis dūrinys su prieviksminiu pirmuoju sandu. Maždaug toks darinys yra av. *apuθrā-*, v. persų *āβus* ‘nėščias’ < **ā-putrā-* ‘turintis (ateinančius) vaikus’ < **ō-putlā-* (: s. i. *putrā-*, av. *puθra-* ‘sūnus, vaikas’ < **putlo-*). Pirmasis dūrinio sandas **ō* < **o-h₁* yra vardažodžių dūryboje dėsningas šaknies balsių kaitos o laipsnis, kuris atitinka **ē* < **e-h₁*, savarankiškai vartojamą kaip adverbą ir prielinksni, o su veiksmažodžio formomis – kaip preverbą (galiausiai **ē* – įvardinio **e/o* kamieno vienaskaitos įnagininkas). Antrasis sandas – dūrybos nulemta nulinio laipsnio forma **p̃k̃u-* iš praide. **p̃éku* n. ‘smulkieji gyvuliai (avys ir ožkos)’ (s. i. *pášu-* n. ir tt.; baltų kalbose – su kentuminiu atliepiniu pr. *pecku*, lie. trm. *pėkus*); plg. maždaug s. i. *puru-kšú-* ‘turintis daug (smulkiųjų) gyvulių’ < **p̃lh_{1u}-p̃k̃ú-* (: s. i. *pášu* < **p̃éku*), av. *druua-fšu-* ‘sveikus (smulkiuosius) gyvulius turintis’ < **p̃k̃u-*.

Praindoeuropiečių garsų grupė $p\hat{k}u$, be postuluojuamo $*\acute{o}p\hat{k}u\acute{i}io-$, baltų kalbose neaptin-
kama. Grupė $p\acute{s}$, pagal dėsningus atskirų garsų atliepinius turėjusi išsirutulioti iš $p\hat{k}$ (per
 $p\acute{s}$), baltų kalbose yra paliudyta, tačiau jos senumo duomenys neįrodo. Galima manyti,
jog $p\hat{k}u$ kintant į $\acute{s}v$ lūpinis sprogtamasis priebalsis disimiliaciškai išnyko dėl garso u
lūpinio tarimo. Garso p išnykimą taip pat galėjo paskatinti buvimas priebalsių grupėje.
Tendencija paprastinti priebalsių grupes galėjo būti ir vienintelė p išnykimo priežastis.

*Gert Klingenschmitt
Viehhausen, Birkenfeldstr. 3
D-93161 Sinzing
Deutschland*

*Zentrum für Baltistik
Universitāt Vilnius
Universitetostr. 5
LT-01513 Vilnius, Litauen*